

สรุปย่อ รายงานการเสวนาวิชาการของ ภ.4
โดยระบบ A.I.

รายงานการเสวนา

การคุ้มครองสิทธิของประชาชน บนเส้นทางการสืบสวนสอบสวน ตาม ป.วิ.อาญา

วันที่ 5 มิถุนายน 2568
ณ ห้องประชุมใหญ่ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 4

โดย
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

งานเสวนา ภ.4

เอกสารฉบับนี้เป็นการสรุปผลการเสวนาทางวิชาการที่จัดโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อวิเคราะห์ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเสนอโดยนายรังสิมันต์ โรม และคณะ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ขยายอำนาจของพนักงานอัยการ ในการกำกับดูแลงานสอบสวน ผลการเสวนาระบุว่าการแก้ไขดังกล่าวจะส่งผลกระทบในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญต่อ **หลักการดำเนินคดี** เช่น การบ่อนทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจและลดทอน ความเป็นอิสระในการสอบสวน อีกทั้งยังเพิ่ม **ภาระงาน** และสร้าง **ความล่าช้า** ในกระบวนการ ยุติธรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อ **การเข้าถึงความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิของ ประชาชน** โดยเฉพาะในคดีเร่งด่วนและในพื้นที่ห่างไกล โดยผู้เข้าร่วมเสวนาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย กับการเปลี่ยนแปลงนี้ และเสนอให้มีการศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้าน พัฒนาระบบรองรับ และ จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ เพื่อให้การปฏิรูปกฎหมายบรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองสิทธิ ประชาชนโดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย

สรุปสาระสำคัญ

รายงานผลการเสวนาทางวิชาการเรื่อง "การคุ้มครองสิทธิของประชาชนบนเส้นทางการ สืบสวนสอบสวนตาม ป.วิ.อาญา" จัดโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2568 ณ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 4 มีสาระสำคัญดังนี้:

1. **ที่มาและวัตถุประสงค์ของการเสวนา** การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อพิจารณาร่าง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อาญา) ที่ เสนอโดยนายรังสิมันต์ โรม และคณะ ร่างกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการขยาย ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน สอบสวน ซึ่งสะท้อนความพยายามในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาของไทย การเสวนามุ่งหวังที่จะรับฟังปัญหาอุปสรรค ข้อดีข้อเสีย และ ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายในทุกประเด็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานใน กระบวนการยุติธรรม⁵

2. หลักการสำคัญในการจัดเสวนา การจัดเสวนาครั้งนี้ยึดหลักการสำคัญหลายประการ ได้แก่

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation): เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ

หลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and Balances): เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจอธิปไตยในทางที่ผิด

หลักการโปร่งใสและเปิดเผย (Transparency and Disclosure): เพื่อการบริหารรัฐกิจที่ดี

หลักการยึดประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง (Public Interest): โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

3. ผลการเสวนาและข้อกังวลหลัก ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่มีความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น ความล่าช้าในกระบวนการ และความไม่สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง ผลสำรวจความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานแสดงให้เห็นถึงความกังวลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการแก้ไขมาตรา 17, 53/1, 57 และ 131 ที่มีผู้ไม่เห็นด้วยสูงถึง 84.1%, 88.6%, 84.1% และ 81.8% ตามลำดับ7.

4. ผลกระทบเชิงลบที่สำคัญของร่างกฎหมาย ร่างกฎหมายดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อระบบยุติธรรมไทย โดยแบ่งเป็น 3 มิติหลัก

ผลกระทบเชิงลบต่อหลักการดำเนินคดี:

การบ่อนทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจและระบบถ่วงดุล: ร่างกฎหมายกำหนดให้อัยการควบคุมการสอบสวนตั้งแต่ต้น ซึ่งขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายสอบสวนและฝ่ายฟ้องร้องที่เป็นรากฐานของกฎหมายไทย

การลดทอนหลักความเป็นอิสระในการสอบสวน: การต้องขอความเห็นชอบจากอัยการในการดำเนินการสำคัญต่างๆ จะทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและคล่องตัว

การสร้างความไม่แน่นอนของกฎหมาย: ถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น "คดีสำคัญ" หรือ "การร้องขอความเป็นธรรม" โดยไม่มีนิยามที่ชัดเจน อาจนำไปสู่การใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันและขาดมาตรฐาน

ผลกระทบเชิงลบต่อการปฏิบัติหน้าที่:

ภาระงานที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล: พนักงานอัยการจะต้องรับภาระเพิ่มในการพิจารณาให้ความเห็นชอบและกำกับการสอบสวน โดยไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังหรืองบประมาณรองรับ ซึ่งจะเกิดคอขวดในกระบวนการ

ความล่าช้าในการดำเนินคดี: การเพิ่มขึ้นตอนให้ต้องขอความเห็นชอบจากอัยการก่อนดำเนินการสำคัญทุกครั้ง จะทำให้การสอบสวนล่าช้า โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

ปัญหาการขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน: ระบบไม่มีความพร้อมทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานงาน และบุคลากร

ผลกระทบเชิงลบต่อประชาชน:

การจำกัดการเข้าถึงความยุติธรรม: ความล่าช้าจะทำให้ประชาชนต้องรอนานขึ้น และการยกเลิกกลไกการทำความเห็นแย้ง (มาตรา 145/1) ยังปิดกั้นช่องทางการตรวจสอบที่สำคัญของประชาชน

ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของพยานและผู้เสียหาย: การเปิดเผยพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน (มาตรา 131) อาจทำให้พยานถูกข่มขู่คุกคาม ผู้ต้องหามีโอกาสทำลายหลักฐานหรือหลบหนี และสร้างความอับอายในคดีอ่อนไหว

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม: ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มเปราะบางจะได้รับผลกระทบมากกว่า

การสูญเสียความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรม: เมื่อกระบวนการซับซ้อน ล่าช้า และขาดการตรวจสอบถ่วงดุล อาจนำไปสู่การไม่เชื่อมั่นและหันไปพึ่งพาการแก้ปัญหาในระบบ

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายโดยรวม รายงานสรุปว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้แม้มีเจตนารมณ์ที่ดีในการปฏิรูประบบยุติธรรม แต่การออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและความพร้อมของระบบ อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบมากกว่าประโยชน์ การแก้ไขกฎหมายควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเป็นธรรม พร้อมทั้งต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานอย่างเพียงพอ การปฏิรูปควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Reform) โดยมีการศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้านและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หัวใจสำคัญคือการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ข้อเสนอแนะเฉพาะมาตราสำคัญที่ถูกแก้ไข:

- **มาตรา 17 (การสืบสวนคดีอาญา):** ควรจำกัดขอบเขตการแจ้งให้เฉพาะคดีสำคัญ, แจ้งเพื่อทราบเท่านั้น, พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและจัดสรรทรัพยากร, สร้างความร่วมมือที่เท่าเทียมระหว่างหน่วยงาน
- **มาตรา 19 (พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ):** ชะลอการพิจารณา, ตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายแบบองค์รวม, พัฒนาแพลตฟอร์ม e-Investigation, ปรับแก้มาตรา 22 (เขตอำนาจศาล) ให้สอดคล้องกัน
- **มาตรา 21/1 (การชี้ขาดอำนาจการสอบสวน):** คงมาตรา 21/1 ไว้ และให้ตำรวจมีการชี้ขาดในรูปแบบคณะกรรมการ, จัดทำคู่มือ/แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน, มีระบบบันทึกและรายงานผลการชี้ขาด
- **มาตรา 53/1 (การออกหมายเรียกบุคคล):** กำหนดให้เฉพาะคดีสำคัญเท่านั้นที่ต้องขอความเห็นชอบจากอัยการ, พัฒนาระบบดิจิทัล, เพิ่มทรัพยากร, กำหนดกรอบเวลาการให้ความเห็นชอบที่ชัดเจน
- **มาตรา 57 (การขอยกข้อจับ ชัง คั่น):** กำหนดให้เฉพาะคดีร้ายแรง/ซับซ้อนเท่านั้นที่ต้องผ่านอัยการ, พัฒนาระบบ e-Justice, จัดสรรทรัพยากรเพียงพอ, กำหนดกลไกติดตามประเมินผลและการทดลองใช้

- **มาตรา 121 (อำนาจการควบคุมการสอบสวนโดยพนักงานอัยการ):** พัฒนากฎหมายลำดับรองและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับ "คดีสำคัญ" และ "การร้องขอความเป็นธรรม", ปฏิรูปโครงสร้างองค์กรและจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ, พัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน, ดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป, สร้างกลไกตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิ
- **มาตรา 131 (อำนาจของพนักงานอัยการในการเปิดเผยพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน):** พิจารณาการเปิดเผยแบบจำกัดและมีเงื่อนไข, จัดทำระบบคุ้มครองพยานและผู้เสียหาย, กำหนดระยะเวลาและขั้นตอนการเปิดเผยที่ชัดเจนพร้อมข้อยกเว้น
- **มาตรา 143/1 (มาตรฐานการสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ):** ปฏิรูประบบงบประมาณและจัดสรรทรัพยากร (นิติวิทยาศาสตร์, บุคลากร), สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างตำรวจ-อัยการในการสอบสวน, พัฒนาระบบฝึกอบรมและมาตรฐานวิชาชีพ, สร้างระบบติดตามประเมินผล
- **มาตรา 145, 145/1 (อำนาจในการทำความเข้าใจคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการ):** คงกลไกตรวจสอบถ่วงดุลไว้, ปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น, พัฒนากลไกความเห็นแย้ง (กรอบเวลา, ระบบ IT), เผยแพร่ข้อมูลการทำความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ

วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของร่างแก้ไขดังกล่าว

การเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อาญา) มีวัตถุประสงค์หลักในการขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน การแก้ไขดังกล่าวสะท้อนความพยายามในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมุ่งเปลี่ยนจากระบบที่แยกหน้าที่การสอบสวนและการฟ้องร้องอย่างชัดเจนไปสู่ระบบที่พนักงานอัยการมีบทบาทควบคุมกำกับกระบวนการสอบสวนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการเสวนาทางวิชาการพบว่าผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่มีความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

นี่คือการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของร่างแก้ไขดังกล่าวในแต่ละมาตรา:

1. การสืบสวนคดีอาญา (มาตรา 17)

• **ข้อเสนอการแก้ไข:** กำหนดให้พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา และเมื่อพบเหตุความผิด ให้แจ้งนายอำเภอและพนักงานอัยการทราบทันที

• ข้อดี:

อัยการจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ต.ต.สันติ มุริจันทร์ มองว่า ไม่ควรมองแค่อัยการมีหน้าที่ฟ้อง และพนักงานสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนเท่านั้น แต่ควรมองว่าควรทำงานเป็นทีมมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการกระบวนการยุติธรรม

ในคดีสำคัญ เช่น คดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญที่กระทบต่อสังคมส่วนรวม พนักงานอัยการอาจจำเป็นต้องลงไปช่วยในการตรวจที่เกิดเหตุและกำหนดประเด็นสำคัญในการสืบสวน ซึ่งจะช่วยในการค้นหาความจริง

การทำงานร่วมกันนี้อาจช่วยลดข้อผิดพลาด เช่น กรณีที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอจนศาลต้องยกฟ้อง

• ข้อเสีย:

ผู้ปฏิบัติงาน 84.1% คัดค้าน

◦ บ่อนทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายสอบสวนและฝ่ายฟ้องร้องที่เป็นรากฐานสำคัญของระบบกฎหมายไทย และเพิ่มความเสี่ยงต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบ

◦ ลดทอนความเป็นอิสระในการสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัวและรวดเร็ว ขัดกับหลักการสืบสวนที่ต้องการความลับ

◦ สร้างความไม่แน่นอนของกฎหมาย เนื่องจากถ้อยคำคลุมเครือ เช่น "คดีสำคัญ" "การร้องขอความเป็นธรรม" ไม่มีนิยามชัดเจน

◦ เพิ่มภาระงานอย่างมหาศาลให้พนักงานอัยการและตำรวจโดยไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังหรืองบประมาณ

- ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขัดกับหลัก "Golden Hour" ในการสืบสวน
- ระบบขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศ และบุคลากร
- จำกัดการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน เนื่องจากความล่าช้า
- เพิ่มความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของพยานและผู้เสียหาย หากข้อมูลถูกเปิดเผยตั้งแต่ต้น
- สร้างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มเปราะบาง
- นำไปสู่การสูญเสียความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรม

2. พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (มาตรา 19 วรรคสี่)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** เพิ่มวรรคสี่ กำหนดว่าเมื่อพนักงานอัยการท้องที่ได้รับสำนวนและสิ่งฟ้องคดี ให้ถือว่าเป็นการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแล้ว
- **ข้อดี:**
 - ช่วยลดความซับซ้อนในการพิจารณาเขตอำนาจ โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มักเกี่ยวพันกับหลายท้องที่ ทำให้พนักงานสอบสวนดำเนินการได้คล่องตัวขึ้น
- **ข้อเสีย:**
 - ขัดกับหลักนิติรัฐและหลักความชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นการสร้างกลไก "การรักษาโดยผลย้อนหลัง" (Retrospective Validation) ทำให้การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยเขตอำนาจกลายเป็นชอบด้วยกฎหมายโดยอัตโนมัติ
 - บ่อนทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจและระบบตรวจสอบถ่วงดุล
 - หากไม่แก้ไขมาตรา 22 ที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลควบคู่กันไป ศาลอาจไม่รับฟ้องคดี ทำให้การแก้ไขกฎหมายไม่เกิดประโยชน์
 - อาจทำให้ละเลยหลักการสำคัญในการประสานงาน และกระทบต่อคุณภาพของการสอบสวน

- ประชาชนอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะคดีอาจถูกศาลปฏิเสธการรับฟ้อง
- สั่นคลอนความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมของประชาชน

3. การชี้ขาดอำนาจการสอบสวน (ยกเลิกมาตรา 21/1)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** ยกเลิกมาตรา 21/1 ซึ่งจะให้อำนาจการชี้ขาดความเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ กลับไปอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัด (สำหรับคดีของพนักงานฝ่ายปกครอง) หรืออัยการสูงสุด (สำหรับคดีของตำรวจ)
- **ข้อดี:** (แหล่งที่มาไม่ได้ระบุข้อดีของการยกเลิกมาตรานี้โดยตรง แต่เน้นปัญหาหากกลับไปใช้ระบบเดิม)
- **ข้อเสีย:**
 - ผู้เข้าร่วมเสวนา 79.3% ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกมาตรานี้
 - ลดทอนความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน
 - ขัดต่อหลักความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดอาจไม่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา
 - เพิ่มภาระงานและสร้างความล่าช้าอย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการสอบสวน (จาก 1-3 วัน เป็น 7-15 วัน) ขัดกับหลัก "Golden Hour" ทำให้พยานหลักฐานสำคัญสูญหายหรือความทรงจำเลือนราง
 - กระทบต่อการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะผู้เสียหายที่ต้องรอนานขึ้น
 - เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดทางจิตใจ (PTSD) และการตกเป็นเหยื่อซ้ำ (Secondary Victimization) สำหรับผู้เสียหาย
 - เพิ่มค่าใช้จ่ายให้ประชาชนในการติดตามคดี
 - ผู้ต้องหาอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพนานขึ้นหากถูกควบคุมตัว

- ส่งผลต่อคุณภาพการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา เนื่องจากพยานหลักฐานอาจสูญหายหรือพยานบุคคลหายไป
- บ่อนทำลายความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมของประชาชน และอาจนำไปสู่การพึ่งพาการแก้ปัญหานอกระบบ
- ส่งผลกระทบอย่างมากต่อกลุ่มเปราะบาง
- เป็นการสูญเสียกลไกการตรวจสอบคุณภาพสำนวนที่ดี เนื่องจากผู้บังคับบัญชาตำรวจมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณา

4. การออกหมายเรียกบุคคล (มาตรา 53/1)

• **ข้อเสนอการแก้ไข:** กำหนดให้การออกหมายเรียกบุคคลเป็นผู้ต้องหาต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ

• **ข้อดี:**

- ช่วยสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างอัยการและตำรวจ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา
- อาจช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาจากการถูกพิมพ์ลายนิ้วมือหรือถูกกระทบสิทธิอื่น ๆ โดยไม่จำเป็นหากภายหลังไม่มีการสั่งฟ้อง

• **ข้อเสีย:**

- ผู้ปฏิบัติงาน 88.6% ไม่เห็นด้วย
- ขัดแย้งกับหลักความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาข้อเท็จจริง
- เป็นการเพิ่มขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็น ทำให้เกิดความล่าช้าอย่างแน่นอน
- สร้างภาระงานเพิ่มเติมอย่างมหาศาลให้กับทั้งสองหน่วยงาน โดยไม่มีการจัดสรรทรัพยากรเพิ่มเติม
- ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและระยะทางที่ห่างไกลระหว่างหน่วยงาน

- ขาดระบบสนับสนุนทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- ไม่สอดคล้องกับลักษณะงานสืบสวนสอบสวนที่ต้องการความรวดเร็วและยืดหยุ่น
- หากอัยการไม่เห็นชอบ การดำเนินคดีอาจหยุดลง ทำให้ผู้เสียหายขาดโอกาสในการเสนอเรื่องต่อศาล
- สร้างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล
- การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องสงสัยที่เพิ่มขึ้น อาจกระทบสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว

5. การขอหมายจับ ขัง คั่น (มาตรา 57)

• **ข้อเสนอการแก้ไข:** กำหนดให้ก่อนไปขออนุมัติหมายจับ หมายขัง หรือหมายคั่นจากศาล ต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ

• ข้อดี:

- อัยการจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ต.ต.สันติ มุริจันท์ มีความเห็นว่าหากพนักงานอัยการรับทราบเรื่องที่จะขอหมายจับและหมายคั่น จะสามารถฟ้องคดีได้ทันทีเมื่อจับกุมผู้ต้องหาได้ ซึ่งมีประโยชน์

• ข้อเสีย:

- ผู้ปฏิบัติงาน 84.1% ไม่เห็นด้วย
- ขัดแย้งกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ โดยรวมอำนาจสืบสวนสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเข้าด้วยกัน
- สร้างความซ้ำซ้อนของการตรวจสอบ เนื่องจากปัจจุบันศาลมีอำนาจพิจารณาอนุมัติหมายอาญาอยู่แล้ว
- ละเมิดหลักความเป็นอิสระในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน
- เพิ่มภาระงานอย่างมหาศาลให้ทั้งพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

- ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการ โดยเฉพาะในกรณีเร่งด่วน เช่น ผู้ต้องหา กำลังจะหลบหนี ขัดกับหลัก "Speedy Justice"
- ปัญหาเชิงภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล
- จำกัดการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน
- เพิ่มความเสี่ยงต่อการหลบหนีของผู้กระทำผิด และลดความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมของประชาชน

6. อำนาจการควบคุมการสอบสวนโดยพนักงานอัยการ (มาตรา 121)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจตรวจสอบและกำกับการสืบสวนสอบสวนในคดีสำคัญ คดีฆ่าผู้อื่น หรือกรณีมีคำร้องขอความเป็นธรรม และพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่ง
- **ข้อดี:**
 - ดร.สุชาติวัฒน์ ญฎฐประเสริฐ เสนอว่าหัวใจของกระบวนการยุติธรรมคือการร่วมมือกันค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความยุติธรรมแบบประสานความร่วมมือ
 - การร่วมมือกันสอบสวนระหว่างตำรวจและอัยการจะช่วยลดข้อผิดพลาดในการสอบสวน เช่น กรณีที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอจนศาลต้องยกฟ้อง และยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชน
 - พนักงานอัยการที่เข้าไปร่วมตั้งแต่ชั้นสอบสวนจะรู้ข้อเท็จจริงมาตั้งแต่ต้น และมีความมั่นใจในการสืบพยานและสั่งฟ้องคดีมากขึ้น
- **ข้อเสีย:**
 - ผู้ปฏิบัติงานกว่า 72.7% ไม่เห็นด้วย
 - อาจทำให้ระบบกฎหมายไทยที่เน้นระบบกล่าวหาขาดการตรวจสอบถ่วงดุล

- ปัญหาการกำหนดขอบเขตคำว่า "คดีสำคัญ" และ "การร้องขอความเป็นธรรม" ที่คลุมเครือ ทำให้เกิดช่องว่างในการใช้อำนาจ
- เพิ่มภาระงานอย่างมหาศาลให้พนักงานอัยการ
- ปัญหาความท้าทายในการบูรณาการหน่วยงานและขาดความพร้อมด้านโครงสร้างองค์กรและทรัพยากร
- อาจลดทอนความคล่องตัวและอิสระในการปฏิบัติงานของตำรวจ
- ความล่าช้าในการดำเนินคดีเพราะจำนวนพนักงานอัยการไม่เพียงพอ
- สร้างความไม่สะดวกและภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแก่เด็กและผู้ปกครองในคดีเด็ก (จากประสบการณ์จริง)

7. อำนาจของพนักงานอัยการในการเปิดเผยพยานหลักฐานในชั้นการสอบสวน (มาตรา 131)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับทราบพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน และพนักงานอัยการสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนเปิดเผยได้ เว้นแต่จะเกิดภัยอันตรายต่อพยานหรือเสียหายต่อการรวบรวมหลักฐาน
- **ข้อดี:**
 - มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีในชั้นศาล สอดคล้องกับหลัก Fair Trial Rights ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)
 - เพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในกระบวนการยุติธรรม
- **ข้อเสีย:**
 - ผู้ปฏิบัติงาน 81.8% ไม่เห็นด้วย
 - ความขัดแย้งระหว่างหลักการไต่สวน (Inquisitorial) และหลักการกล่าวหา (Adversarial)

- กระทบต่อประสิทธิภาพการสอบสวน ทำให้ผู้ต้องหาอาจทำลายหลักฐาน ช่มชู้คุกคามพยาน หรือหลบหนี
- สร้างภาระงานเพิ่มเติมอย่างมากแก่พนักงานสอบสวนในการจัดทำเอกสารและสำเนาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะข้อมูลดิจิทัลขนาดใหญ่
- กระทบต่อหลักการรักษาความลับในการสอบสวน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน
- สร้างความอับอายและบาดแผลทางจิตใจซ้ำเติม (Secondary Victimization) ให้ผู้เสียหายในคดีอ่อนไหว เช่น คดีข่มขืน
- อาจนำไปสู่การใช้ข้อมูลในทางที่ผิด การบิดเบือนพยานหลักฐาน และสร้างความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม
- ทำให้คดีอาญาดำเนินการได้ยากขึ้นและเกิดความล่าช้า ส่งผลให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในระบบยุติธรรม

8. มาตรฐานการสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ (มาตรา 143/1)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** กำหนดให้การสั่งฟ้องต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่เชื่อว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหากระทำความผิด
- **ข้อดี:**
 - ยกกระดับมาตรฐานการสั่งฟ้องคดีให้สูงขึ้น สอดคล้องกับหลัก Reasonable Prospect of Conviction
 - เน้นคุณภาพของพยานหลักฐาน (Evidence-Based Prosecution) ทำให้โอกาสชนะคดีสูงขึ้น
 - ลดโอกาสการฟ้องคดีโดยไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ ช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและส่งเสริมหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์
 - ป้องกันการใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือคุกคาม (Process as Punishment)

- เพิ่มความโปร่งใสในการสั่งคดีของอัยการที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้
- ผู้ตอบแบบสอบถาม 56.8% สนับสนุน

• **ข้อเสีย:**

- อาจขัดแย้งกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Principle of Mandatory Prosecution) ที่ประเทศไทยยึดถือ
- เน้นปัญหาการแยกส่วนระหว่างการสอบสวนและการฟ้องร้อง เนื่องจากพนักงานอัยการมักไม่เคยเห็นพยานจริง
- เพิ่มภาระหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้แน่นหนามากขึ้น โดยขาดการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ทำให้เกิด "Justice Gap"
- สร้างแรงกดดันและความเสี่ยงต่อพนักงานสอบสวน อาจนำไปสู่วัฒนธรรมการตำหนิ (Blame Culture) และการสอบสวนเชิงป้องกัน (Defensive Investigation)
- อาจถูกมองว่าเป็นการ "ผูกมัด" อัยการ จำกัดความเป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจ
- คดีที่มีหลักฐานไม่ถึง 100% อาจถูกสั่งไม่ฟ้อง ทั้งที่ผู้ต้องหาอาจกระทำผิดจริง ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความยุติธรรม โดยเฉพาะในคดีที่พยานหลักฐานหายาก
- อาจทำให้เกิดปัญหา Impunity (การที่ผู้กระทำผิดรอดพ้นความผิด)
- หากระบบองค์กรไม่มีความพร้อมและงบประมาณไม่เพียงพอ อาจสร้างภาระแก่ประชาชนมากกว่าประโยชน์

9. อำนาจในการทำความเห็นแย้งคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการ (มาตรา 145, 145/1)

- **ข้อเสนอการแก้ไข:** ยกเลิกมาตรา 145/1 ซึ่งเป็นกลไกที่ผู้บังคับบัญชาตำรวจสามารถทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการได้ และปรับปรุงมาตรา 145

• **ข้อดี:** (แหล่งที่มาไม่ได้ระบุข้อดีของการยกเลิกมาตรานี้โดยตรง แต่เน้นความสำคัญของการคงไว้ซึ่งกลไกตรวจสอบถ่วงดุล)

◦ โดยนัย อาจมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชัดเจนหรือลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น หากกลไกเดิมไม่ทำงานจริง (เช่น กรณีที่ผู้ว่าฯ เห็นชอบกับอัยการเกือบ 100% ในอดีต)

• **ข้อเสีย:**

◦ ผู้ตอบแบบสอบถาม 77.3% ไม่เห็นด้วย

◦ กระบดอหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and Balances) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของระบบนิติรัฐ

◦ การยกเลิกกลไกที่ผู้บังคับบัญชาตำรวจสามารถความเห็นแย้งได้ จะเป็นการลดทอนช่องทางสำคัญในการนำคดีกลับมาดำเนินการ ซึ่งพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

◦ กระบดอหลักนิติธรรม เพราะปิดกั้นสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่

◦ ขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

◦ ลดทอนประสิทธิภาพและคุณภาพของการสืบสวนสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะขาดโอกาสในการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงงาน

◦ เพิ่มภาระงานและความท้าทายให้พนักงานสอบสวน

◦ หากผู้ว่าราชการจังหวัดกลับมาใช้อำนาจชี้ขาด อาจขาดความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเฉพาะทาง

◦ ลดทอนการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้เสียหายที่อาจไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้อง

◦ ลดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม หากกระบวนการขาดความเป็นธรรมและโปร่งใส

◦ ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการคุ้มครองสิทธิ โดยอาจมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นหลัก ในขณะที่สิทธิของผู้เสียหายและประโยชน์ของสังคมถูกละเลย

- ขัดกับแนวโน้มสากลที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายมากขึ้น
- อาจเป็น "กฎหมายตาย" หากบังคับใช้ไม่ได้จริง

โดยสรุป ร่างแก้ไขกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่ดีในการปฏิรูประบบยุติธรรม แต่การออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและความพร้อมของระบบ อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบมากกว่าประโยชน์ที่คาดหวัง ทั้งในด้านหลักการดำเนินคดี ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ และการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน